

Dünya:

Enternasyonal maden piyasası 1937nin ilk üç ayında son yılların en hararetli satışı, en yüksek fiyatını kaydetmiştir. Bu artış; kriz yıllarının düşüşüne mütenazır bir sürat göstermiştir.

Maden Batlarının artışı ve düşüşünde birtakım sebepler olduğu tabiidir. Bu sebeplerin müessirlik nisbetleri katiyetle tesbit edilmese bile bazı görüş tahminleri elde edilebilir.

Son zamanlarda dünya ekonomisinde ve konjonktür vaziyetinde açık bir salâh vardır. Bu salâhın maneviyat üzerinde tesiri de spekülâsyonu intaç ettiğinden, istihlâkin artması, stokların azalması, birtakım arızî hâdiselerin de mevcudiyeti umumî kalkınmaya bir destek mahiyetindedir. Buna maden satışlarındaki mevsim hareketlerinin de inzımmatı 1937 senesinin ilk üç ayı fiyat artışındaki kısa ve objektif bir tahlili olur.

Dünya bakır karteli fiyatların mühim miktarda artması yüzünden 14.1.1937 tarihinden itibaren aralarında bakır istihsal tahdidatını kaldırmıştı. Bu tahdidin kaldırılmasile vaki olacak fazla arz yüzünden piyasanın mühim tenezzüle uğrıyacağı da tahmin edilmişti [1]. işte şimdi piyasayı tetkik edelim:

Bakır fiyatı 1937 yılı başında 49.11/3 İngiliz idi. İkincikânunun 5 inci ve 6 inci günleri «48» İngiliz lirasına kadar düşen bakır fiyatı pek çabuk 50 İngiliz aşmış ve en fazla 54.4/5 1/2 fiyat kaydederek İkincikânunda standart 50.10/10, elektrolitik ise 56.13/1 vasatî fiyat seviyesini bulmuştur.

Şubat ayında ise bakır fiyatı aynı sağlamlığı muhafaza etmiştir. Şubatın birinci günü 52.15/1 1/2 olan standart fiyatı, ayın

(1) M. T. A. No. 2 1937.

sonunda 69.9/4 1/2 olmuştur. Bu ay zarfındaki standart bakırın vasatî fiyatı 59.5/6 ve elektrolitiğin ise 64.11/10 dur.

Mart ayındaki vaziyet ise hafif temevvüçlerle muntazam yükseliştir. Ayın birinci günü 66 İngiliz düşen bakır «standard» ayın otuz birinci günü 72.18/9 sterlin olarak kapanmıştır. Bu ay zarfında bakır son kriz yıllarından sonra en yüksek fiyatını standart 78.46 ve elektrolitik 80.5/- İngiliz lirası olmak üzere idrak etmiştir. Bu ay zarfındaki standardın vasatîsi 72.8/11 1/7 «altın sterlin olarak 43.23 94 dür» ve elektrolitiğin de 77.-/11 -altın mukabili ile 45.98 57- sterlidir.

Fakat nisan ayında bakır piyasası oldukça hissedilebilir sarsıntılara uğramıştır. Hattâ ayın 22 inci günü standart fiyatını 55.12/6 olarak buluyoruz. Fakat bu tarihten sonra yine Hatlarda bir artış hâsıl oluyor ve vasatî fiyat standardın 62.12/1, elektrolitiğin de 67.10/8 2/11 oluyor. Bir ay evvelkine nazaran 10 İngiliz lirası bir tenakus göze çarpmaktadır.

Mayıs ayı nisan ayından daha fena değildir. Yalnız bu ayda dikkate alınacak bir hâdisi mevsim temevvücatı itibarile mayısta daha fazla sukut olması lâzımgelirken bu hâdisi olmuyor, bilâkis mayısın 3 üncü günü 59.7/6 İngiliz olan standart bakırın fiyatı umumiyet üzere 60 sterlin kalarak 60.7/8 de kapanmıştır.

Bakırın şu hulâsalandırdığımız vaziyeti üzerine Kartel serbest bıraktığı istihsal tahdidatını 1.6.1937 tarihinden itibaren yeniden vazetmeğe karar * vermiştir. Bu tahdidatın eskisine nazaran %105 olması kabul edilmiştir ve umumî tahmine nazaran 1937 bakır istihlâki iki milyon tonu bulacaktır.

Bakırdan sonra kalayın da vaziyeti aynı sağlamlığı muhafaza etmektedir. 1936 senesinde dünya kalay istihsali 1935 e nazaran % 22 bir fazlalık ile 171.960 ton olmuştu. İstihlâttaki fazlalık ise 10.3 % dir. Fakat umumî teslihattan ötürü 1937 yılında istihlâkin de aynı nisbeti bulacağı kuvvetle tahmin edilmektedir.

Şubat ayında dünya kalay stok mevcudu 2000 ton eksilerek 22.750 ton olmuştur. Bu, piyasaya arz edilen stok olup bundan başka her madenin kendi hususî stokları bulunduğunu ilâve etmek icap eder.

Geçen ikincikânunun beşinci günü yapılan kalay tahdidatı anlaşması 5 marttaki Paris toplantısında bu anlaşmanın 1941 yılına kadar devamını kabul etmiş ve ikinci üç aylık ihracat miktarını fiatların yükselmesi yüzünden %110 artırmıştır. Maamafih, el'an Bolivya kendi hissesine düşen ihracat nisbetini temin edememekte ve buna mukabil ise Çinin kalay istihsalâtı gün geçtikçe artmaktadır.

Bu vaziyet dahilinde kalayın 1937 de ilk üç aylık istihsalâtı 43.800 ton olup bu miktar 1936 yılının ilk üç ayında 39.065 ton idi. Bu istihsal fazlalığına rağmen fiat sağlamlığını muhafaza etmiştir. İkincikânunun iptidasında 231 İngiliz lirası olan fiat 229 ile 232 arasında oynamış, şubat bidayetinde 225 İngiliz kâğıt kadar düşmüşse de bu ayın vasatı fiatı 233 İngiliz kâğıt bulmuştur. Martta ise fiat mütemediyen yükselerek en yüksek 311 sterlini bulduktan sonra vasatı fiat da 292 İngiliz lirası olmuştur. Mayısta ise fiat diğer cevherler gibi düşerek 247 ile 254 sterlin arasında dalgalanmıştır.

Kurşun yeni seneye 27 İngiliz liralık bir fiat ile girmiş, şubatta aynı fiat etrafında muamele görerek azamî fiat olarak 31.16/3 kaydetmiştir. Mart ayında ise bu cevher de diğerleri gibi en azamî kıymetini bularak 36.5 / sterlini bulmuş ve vasatı fiat olarak 33.5/7 kâğıt sterlinin altın mukabili 19.69/53 olmuştur.

Fakat nisan ayında 21.7/6 kâğıt İngiliz altın mukabili 16.7/6 kadar düşmüştür. Mayıs ayında ise 22 ve 24 İngiliz arasında bir kıymet bularak ayın yirmi sekizinde 24. /- İngilizle kapanmıştır.

Çinko fiatı kurşuna nisbeten yeni seneye daha düşük bir kıymetle -20 İngilizle girmişken 1937 ilk üç ayında fiat vaziyeti gün geçtikçe sağlamlaşarak şubatta azamî 30.5/-, martta 37.-/- İngiliz kâğıt bulmuş ve mart ayında da vasatî fiat yekûnu 33.5/11 1/14 "altın mukabili 19.87257,, İngiliz olmuştur. Ni sanda diğerleri gibi bir fiat düşüklüğü olmuş ve vasatî fiat 26 İngiliz olmuştur. Mayısta ise yeniden bir tenezzül kaydederek kurşun fiatı ile mütevazin olarak 22-24 İngiliz arasında bir seyir göstererek mayıs 28 borsa kapanışında 22.15/- de bir kıymet kaydetmiştir.

Altın ve gümüş fiatları bu aylar zarfında büyük bir tahavvül göstermemiştir. Yalnız mart ayında altın fiatı 142 şiline kadar yükselmiş ise de bilâhare yine 140 şiline düşmüştür. Maamafih: son zamanlarda bazı memleket ve bankaların altın fiatını düşürmek için bir cereyan hâsıl ettikleri dünya maden mecmualarında görülmektedir. Altın fiatının düşmesi ise bazı altın madenlerinin kapanmasını intaç edeceğinden bir kısım menfaattarlar bu fikrin aleyhinde bulunmaktadırlar. Bu hususta bir karar verilmek üzere yakında Londrada bir konferans aktedileceği mervidir.

İkinci derece madenler de esas cevher Hatlarını kısmen takip etmekle beraber büyük fiat tahavvülleri göstermemiştir. Cıvanın şişesi 287 İngilizde, nikelin tonu 180-185 İngiliz lirası arasındadır. Yalnız nikelin umum istihsalâtı 1935 de 72.600 ton iken 1936 da 91.000 tonu bulmuştur. Bismutun % 99.95 derecesi Lb. i 4 şilin olup tahavvül göstermemiştir. Antimuan fiatı ise sene başından marta kadar yükselmiş ise de nisanda yeniden bir düşüklük ve rücu göstermiştir.

Demir fiatları son zamanlarda kuvvetli bir artış göstermiştir. Buna da sebep olarak ileri sürülen fikirleri hulâsalandırılm:

Buhran yüzünden birçok demir madenleri kapatılmış, bazıları da izabehanelerini küçültmüşlerdi. Bunların yeniden açılması veya genişletilmesi zamana mütevakıftır. Bundan başka demir izabehaneleri cevher eritmek için en mühim iptidaî madde olan kok tedarikinde de müşkülât çekmektedirler.

Maamafih: Amerikada 22 dolar olan hurda demir fiyatı son zamanlarda 19 dolara kadar düşmüş ve hattâ daha fazla da düş-

ceği tahmin edilmekte ise de bu düşüş hiç bir zaman buhran senelerine tekabül etmiyeceği muhakkak addedilmektedir. Aksi bir buhran yani fiyat artışının da devamı kabul edilemez, çünkü yapılan etüdlere nazaran malum olan demir madenlerinin mevcut cevherleri bugünkü ihtiyacı karşılamak şartile 400 seneliktir.

Buhrandan en fazla müteessir maden kömürü fiyatı da oldukça mühim addedilebilecek miktarda yükselmiştir.

İngiliz borsalarında son 6 ay zarfındaki kömür fiyatlarının yükseliş nisbeti

(Fob. beher long tonu şilin üzerine)

Kömür nevi	1 inciteşrin nihayetinde		2 inciteşrin		1 incikânun		2 incikânun		Şubat		Mart		Nisan		1 inciteşrin 1936 nihayetinden Nisan 1937 nihayetine kadar son 6 ayda fiyatların % artışı nisbeti
	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	En aşağı	En yüksek	
En âlâ kazan kömürü Blyth	16/ 6	17/—	17/ 6	17/—	18/ 6	18/ 6	19/—	18/ 6	20/—	19/—	21/—	21/—	21/—	21/—	% 27,3
En âlâ kazan kömürü Durham	17/ 3	17/ 6	17/ 6	17/ 6	18/ 6	18/ 6	18/ 6	18/—	20/—	19/ 6	22/—	22/—	22/—	22/—	„ 27,5
Ufak kazan kömürü Blyth	13/—	13/ 6	13/ 6	13/ 6	14/—	14/—	14/ 6	14/ 6	15/—	15/—	16/ 6	16/ 6	17/—	17/—	„ 30,7
Ufak kazan kömürü Durham	14/ 3	14/ 6	15/—	14/ 6	15/—	14/ 6	15/—	14/ 6	17/—	15/ 6	18/ 6	17/ 6	18/ 6	18/ 6	„ 23,0
En âlâ gaz kömürü	14/ 8	14/ 8	15/ 6	15/ 3	16/ 6	16/ 6	17/ 6	17/ 6	20/—	20/—	20/—	20/—	20/—	20/—	„ 36,4
2 inci nevi gaz kö.	13/10	14/—	14/ 6	14/ 6	16/—	16/—	16/ 6	16/ 6	18/ 6	18/ 6	19/—	21/ 6	21/ 6	21/ 6	„ 55,4
Hususî nevi gaz kö.	15/—	15/—	15/ 6	15/ 6	17/—	17/—	18/—	18/—	20/—	20/—	21/ 6	19/ 6	20/—	20/—	„ 33,3
Bunker kömürü adi	14/ 3	14/—	15/ 6	15/—	18/ 6	18/ 6	18/ 6	18/ 6	19/—	19/—	20/—	21/—	22/—	22/—	„ 54,3
» hu.	15/ 3	15/—	16/ 6	16/—	20/—	19/—	20/—	19/—	20/—	20/—	21/—	21/—	22/—	22/—	„ 44,2
Kok kömürü	14/ 3	14/ 6	15/ 6	15/—	18/—	17/ 6	18/—	18/—	20/—	19/ 6	21/—	20/—	21/—	21/—	„ 47,3
İzabe koku	25/—	24/—	27/—	24/—	27/ 6	25/—	27/—	25/—	28/—	27/—	37/ 6	32/ 6	45/—	45/—	„ 80,0 (55) vasatı
Gaz koku	29/—	28/—	35/—	28/—	35/—	28/—	35/—	28/—	35/—	28/—	37/ 6	32/ 6	40/—	40/—	„ 37,3

Görülüyor ki her cins kömür fiyatları umumî olarak artmış, bilhassa izabe işlerinde kullanılan kokun azamî artış nisbeti % 80 i bulmuştur. Bu miktarın vasatı % 55 dir.

Şu kısa tahlil gösteriyor ki, 1937 yılı maden fiyatları maden istihsalâtının artışını da sağlam olarak karşılayabilecek bir durumdadır.

M. T. A.